

nekiduzzadt a bűnre felbujtó komorna mardosó gyötrelmeiben. Jávor Pál kalandora derekas színészi munka, legfeljebb sugallóerejének van némi fogyatéka. Ágai Irén újabban kar-társai és elődjei nyomában keresgéli az érvényesülést, amit bizonyára inkább önmagához visszatalálva fog majd elérni. Nagyon passzív szerepében Somlay az egyéni jelentékenység és tekintély erejéről tesz újra bizony-ságot. Maklárý és Rajnai jó víg-színházi szinten mozog, nemkülön-ben a Tarnai Ernő körültekintő s a kényesebb pontokon kellemesen mér-téktartó rendezése.

Családunk szégyene.

J. M. Harwood és Jacques Deval víg-játéka a Magyar Színházban.

Nem olyan darab ez, amely körül a színházi bírálónak valami sok ke-resznivalója akadna. Hogy Párizsban sok száz előadást ért? Valóban, Pá-ri-zsban pontosan az efféle darabok érnek sok száz előadást. Nálunk in-kább csak a színházi játékindre foly-tonossági hiányának áthidalására al-kalmasak. Nem jobb s nem rosszabb, mint ikertestvéreinek légiója. Ame-rikai ötlet a magja: egy narancshé-jon elcsúszott s börtönbe került fiatal-ember diadala polgári tisztességgel övezett, valójában becsstelen és kép-mutatató családján. Noha az igazság-osztás is meglehetősen vitatható: a derék ifjú deréksége fejében egy — kokottot kap feleségül. Az amerikai elgondolásnak határozottan jót tett a francia felszolgálás: Deval előtt

az a terület sem merőben ismeretlen, melyet kezdetlegesebb lelkek még ma is «irodalom» néven emlegetnek. El-vétve ide is ki-kirándul, habár az-után a megalkuvás erényét itt is ép-pen elég sűrűn gyakorolja. *Családunk szégyené-t* a színház a maga külön-ösebb szégyene nélkül — a maga külön-ösebb dicsőségéről eleve lemondva — megkockáztathatja műsorán, feltéve, hogy franciás könnyedségű és köz-vetlenségű előadást állít szolgálá-tába».

A Magyar Színház együttese en-nek a feltételnek nagyjában meg is felel. Mi ezt az előadást kivételesen nem a főpróbán láttuk, hanem egy jóval távolabbi alkalommal, midőn a közreműködők már széltére han-cúroztak és felelőtlenkedtek a maguk meg az egymás számlájára. Sajnos, ez a jó szokás újabban egyre jobban elharapószik színpadainkon, talán annak a lesújtó ténynek követke-zményeként, hogy a színpadon akár-hányszor többen vannak, mint a néző-téren, s így azután a fegyelemben is ez a *többségi elv* érvényesül. Lázár Mária egy kissé szórakozottan csere-berélte a szövegében előforduló ne-veket, Törzs és Kabos pedig kifogy-hatatlan volt az egymás ugratására kitalált arckép- meg kalaptrükkök-ben. Sebaj. *Családunk szégyené-n* így is szerencsésen átestünk, unatkozni — már csak a színészek szíves rögtön-zéseinél fogva is — nem igen volt alkalmunk, s ennél többet ádáz sor-sától ugyan melyik megátalkodott színikritikus merne remélni?

Rédey Tivadar.

Zene.

Operaházunk ezidei első bemuta-tójáról, *Manuel de Falla «Egy rövid élet»* c. kétfelvonásos dalművéről igazán nem állíthatjuk, hogy a kitűnő spanyol zeneszerző művészetéről meg-felelő képet nyújtana. Közel harminc

éve annak, hogy Falla ezzel a művel mint első operájával megalapozta világhírét. Nagy idő ez egy alkotó művész életében; a sajátos egyéni művészi stílusát még teljesen ki nem alakított kereső áll itt még előttünk

s így érdekessége is főképp ebből a szempontból táplálkozik. Falla volt az első modern spanyol komponista, akinél mint az iberizmus, a sajátos délszaki tónus képviselőjénél, először jelennek meg a színpadon a régi, tiszta spanyol népi zene elemei. Ezekben már a «Vita breve» is bővelkedik. Feltűnő azonban, hogy ezek a népi elemek inkább csak dekorációnak, hozzáadásnak tűnnek fel, a bennük rejlő zenei erők passzív szerepet játszanak, a mű nincs velük átítatva, mert a művész formáló keze megköti érvényesülését. Kitűnő példa ez arra az átmenetre, amelyet az európai műzene az impresszionizmus lassú felbomlásától a népi zene új életet adó forrásáig végigcsinált. Falla azon a hidon áll, ami egyik lábával még teljesen az impresszionizmusban gyökeredzik.

A szöveg erősen idézi a «Parasztbecsület» délvidéki levegőjét, de ennek drámai ereje nélkül. Nem a szenvedélyek elemi ereje, hanem kicsinyes érdekek bírják rá Pacot, hogy elhagyja kedvesét, a szegény cigányleányt. A tragikus vég is simábban következik be. A vérbosszú helyett Salud, a megtagadott, rútul kijátszott szerető — aki kint a kerítés mögül nézi végig kedvese fényes esküvőjét — megszakadt szívvel esik össze. Ezt a vérszegény cselekményt Falla színes zenekarával sem tudta igazi élettel megtölteni. Az énekszólamokat meglehetősen mostohán kezeli, nagyobb lélegzethez ritkán jutnak. A legszebbek még a cselekménytől kevésbé függő zenei részek: a kórusok és a tüzes spanyol ritmusal telített táncok.

A díszletek igen egyszerű megoldásra való törekvést mutattak, a nagyobb befektetés ebben az esetben tényleg nem lett volna indokolt. A színpompás spanyol jelmezek csillogása szép képet nyújtott a második felvonásban, csak az elején zavart a

rendezési hiba, amely a figyelmet a rácson innen és a rácson túl történődők között állandóan megosztja és ezáltal a nézőben igen kellemetlen hatást kelt.

*

Horthy Miklós kormányzó névnapján a Nemzeti Diákszövetség a szokott fényes keretek között rendezte operai díszelőadását. Előbb *Dohnányi Ernő* 1912-ben Drezdában bemutatott kis vígoperája, a «*Simona néni*» került előadásra. Szövegét egy Bocaccio-novella nyomán Heinel Viktor bécsi író írta. A kis 40 perces műben már világosan felismerhetjük a «Tenor» kiérett vígoperai stílusának előfutárját. A zene választékos ízléssel, kitűnő humorral, élesen körvonalazott jellemző erővel, sokszínű hangzással szolgálja a szöveget és teszi életteljesebbé a sovány cselekményt.

Műsoron volt még egy új Liszt táncjáték: «*Magyar ábrándok*». — A «Pesti karnevál» sikere buzdíthatta Márkus Lászlót és Cieplinski balettmestert erre az újabb kísérletre, hogy Liszt magyar rapszódiaiban rejlő drámai és táncos elemeket megfelelő cselekmény hozzáadásával színpadra vigyék. Egy díszelőadásra szánt, pazar látványosságokkal telt ünnepi balett szempontjából a mű megszerkesztése teljesen meg is felelt. Három gyönyörű színpadi kép balatonmenti, sárközi és matyóruhák tündöklésében és emellett a Liszt zenéjére táncolt gazdag fantáziájú Cieplinsky-kompozíciók! Csakis egy ünneprontónak jut ilyenkor eszébe holmi nyugtalanító problémák feszegetése. Például, hogy Liszt Ferencnek a népies *műzenéből* merített témáit mégis csak bajos a 2. képben egy parasztdrámával összefüggésbe hozni. Ezekre a témákra lehetetlen elképzelni a magyar tánc «ősi» elemeinek kidolgozását. A feldolgozók előtt mint eszmény az orosz balett lebegett: népiesség a legmagasabb kultúra kifejeződésében. A ma-

gyar táncművészetnek egyik legelső és legfontosabb feladata volna az igazi ősi magyar népzenei táncban feldolgozni. Nagyszerű lehetőségek nyílnak itt egy magyar tánczenéi elé. A «Magyar ábrándok» a gyönyörű parasztöltözetek dacára mégis csak közelebb áll a szalóncsárdásokhoz és körtáncokhoz, mint ahhoz, ami lenni akart: az ősi magyar táncstílushoz.

*

Az idei hangversenyek közül meszsze kimagaslott *Beethoven* «*Missa solennis*»-ének előadása *Busch Fritz*, a drezdai Opera volt karmesterének vezényletével. Ilyen remekmű előadása mindig különös ünnepnek számít a zenei életben. Maga *Beethoven* ezt a művét tartotta mindegyik közül a legteljesebbnek, a legsikerültebbnek. Ez volt mint embernek és mint művésznek a legnagyobb teljesítménye, a teljesen kiérett *beethoveni* stílus csúcspontja, a 19. század vallásos érzelmének talán legmélyebb, leghatalmasabb zenei megnyilatkozása.

A mise teljes szépségének felfogása szinte kimeríthetetlen feladat egy kor vagy egy emberélet számára. Nagy előadási nehézségeket is tartalmaz, amelyek nem annyira az énekszólások szokatlan technikai feladataiban rejlenek, mint inkább a stílusában. Rögtön, első hallásra mélyen megragad a *Kyrie* és a *Sanctus* csodálatos ihletettsége. Utóbbiban a *Benedictus* ezüstös, étheri magaslatokra emelkedő hegedűszólója fonja körül a négy szólóhangsín hol egymásba olvadó, hol gyönyörű fokozatos átmenetekkel világosabbra, sötétebbre színezett szólamát. Itt valóban zenébe öntötte *Beethoven* a mű mottóját: «*Von Herzen — möge es wieder — zu Herzen gehen*». A *Gloria* és a *Sanctus* már hosszú és elmélyedő tanulmányozást igényelnek. A folyton változó képek, hangulatok a hallgató felfogó-

képességét erősen megterhelik. A *Credoban* különösen hatalmas hullámmagassal tárul elénk a *beethoveni* lelkiesség. A kifürkészhetetlen *Végtelen*, az «*immensum infinitumque*» fogalmával áll itt szemben a késői *Beethoven*. Az ő szemében *Isten* a legvalóbb valóság, az *Egyetlen*, aki mindig vele van. És *Beethoven* könyörög, panaszkodik, vitatkozik vele, kérdez tőle, csatázik vele mielőtt alázatos hittel leborul előtte, de egyet nem lehet félreérteni: az *Úr* szavát, amely olyan helyeknél, mint az «*et incarnatus est*», vagy a «*homo factus est*» s...inte megborzongat földöntúli, misztikus lehetével.

Az előadás *Busch* klasszikus, nagyvonalú karmesteri művészetét bizonyította. *Egyetlen* mozdulatot sem láttunk nála, amely nem állott volna a mű szolgálatában. Természetesen a kórust (*Székesfővárosi énekkar*) nem tudta a finomabb árnyalatokban nagyobb részletezésbe menő kidolgozással uralma alá hajtani. Ehhez sokkal több próba volna szükséges. Ennek tulajdoníthattuk a sokszor nyers hangszíneket, a megfelelő hajlékonyság hiányát, de ezért sokban kárpótolt a kitűnő szólisták: *Báthy Anna*, *Basilides Mária*, *Székelyhidy Ferenc* és *Kálmán Oskár* énekkultúrája. Az énekkar lelkiismeretes betanításával *Karvaly Viktor* nagy és nehéz munkát végzett.

*

Nem mulaszthatjuk el annak az igen érdekes bemutatónak a méltatását, amely a *Zeneművészeti Főiskolán* lassan, de mégis csak folytatólagosan kibontakozó karénekkultuszáról tesz tanubizonyosságot. Igen alkalomszerű is volt karácsony idején előadni — nálunk először — *Berlioz* «*L'enfance de Christ*» c. kis oratóriumát. A közismert *Berlioz* zenével szemben itt egészen más oldaláról ismerjük meg a nagy roman-

tikus zeneköltőt. Itt nyoma sincs a hatalmas hangtömegeknek, zabolátlan fantáziának, emésztő szenvedélyességnek, amiket olyan jól ismerünk többi műveiből. Ezek helyett a bájos, kedves, bensőséges, tudatosan naív és gyermeki esztétikai kategóriák jutnak érvényre. Szinte alig akarjuk elhinni, hogy ezt a művet ugyanaz a Berlioz írta, aki a Faust elkárhozását. Zenekara egészen kicsi, a kórus sem kíván nagyobb méreteket, kevés szóló, minden letompítva, kifinomodva, leegyszerűsítve és átszelle-

mítve. A legszélesebb wagneri frázisok helyett itt egyszerű népdal (pásztorok dala) harsogó erő helyett a siénai festőkre emlékeztető szelíd báj, tisztavonalú, nemes formák állnak egy gyengédséggel és mély, elégikus érzésekkel telt lélek szolgálatában.

Az intézet énekkara és zenekara becsületes munkát végzett. Külön emeljük ki, hogy a műben szereplő gyermekkart is a Főiskola növendékei szolgáltatták. A lelkes és lelkiismeretes betanítás a kiválótehetségű *Ádám Jenő* tanár érdeme. *Prahács Margit*.

Új regényünk.

A magyar irodalom eddig még nem foglalkozott a magyar halászok életével, mai helyzetükkel. Pedig a folyamok világa tele van érdekességekkel és akik a partokon élnek, szigeteken, a nádasok világában és a folyam jelenti nekik a kenyeret, száz és száz ember, megérdemlik azt, hogy figyelemmel legyen irántuk az író. Dékány András a Halászok éneke című regényében ezúttal olyan témát választott, mely olvasóit egy dunamenti halásztelepre viszi el, bemutatja ennek zárt, még mindig a hagyományokba kapaszkodó, de pusztulásra ítélts kicsi társadalomnak küzdelmes életét. Típusai élő, érdekes alakok és ahogy peregnék előtűnk a fejezetek, úgy látjuk meg bennünk is, a halásztelep alakjaiban, az örök emberi törvényeket: harcot a megélhetésért, vetélkedést, stb. A regény tengelye a messziről jött férfi, az énekes Suttogó Péter, aki gyerekkorában elkerült hazulról, távoli tengereket járt be, más halászok között élt és amikor visszakerül, ott találja a telepet, a maga régiségében, hagyományaival, anélkül, hogy bármi is változott volna. És az új ember, aki egy dall hozott magával, messze országok dalát, mely felébreszti a telepesek fáradt életét, változtatásokat akar, egységesebb és együttes munkát, mely nem sikerül. Szembeállnak vele a konzervatívok, tulajdon apja is. Végül utoljára hangzik el Suttogó Péter éneke, csónakja megindul az estében, vissza a folyamon oda, ahonnan hazajött.

Új regényünk szerzőjének eddig megjelent könyvei: *Féltalomban (Magyar-ság)*, *A gyár (Káldor)*, *Ruhr (Révai)*.

A «Régi ház» eszt nyelven.

Tormay Cecile «Régi ház» című regénye most jelent meg a t i z e n k e t t e d i k idegen nyelven: a német, francia, angol, olasz, lengyel, holland, bolgár, svéd, norvég, dán és finn fordítások után eszt nyelven adták ki. A fordítás munkáját A. Murakin végezte kitűnően Csekey István dr. eszt egyetemi tanár értékes támogatásával. A világsikerű regény eszt címe: V a n a M a j a.

A NAPKELET minden közleményeért írója felel.
A szerkesztésért és kiadásért felelős: TORMAY CECILE.
Helyettes szerkesztő: NÉMETH ANTAL.

Stephaneum nyomda r. t. — Felelős: IFJ. KOHL FERENC.